

**СЕВИМЛИ БОЛАЖОНИМ
УЧУН ЭРТАКЛАР**

УР, ТЎҚМОҚ

ЯНГИ АСР АВЛОДИ

ТОШКЕНТ
2015

УЎК: 373.31-053.5

КБК: 82.3(2)

С – 38

Севимли болажоним учун эртақлар: Ур, тўқмоқ. – Тошкент: Янги аср авлоди, 2015. – 80 б.

ISBN 978-9943-27-154-8

Мазкур сериядаги навбатдаги китобимиз «Ур, тўқмоқ» деб номланади. Унга ўзбек халқ эртақлари туркумидаги сара эртақлар киритилди.

Китобларимиз ота-оналар томонидан фарзандларга ҳикоя қилиб берилишини истаб, уларни ҳам лотин, ҳам кирилл алифбосида нашр этдик. Умид қиламизки, китобни фақат сотиб олиш билан чекланмаймиз, балки уларни эртақка чанқоқ болажонларимизга ўқиб бериб, улар билан эртақ доирасида суҳбатлар уюштирамиз, биргаликда мулоҳаза қиламиз.

УЎК: 373.31-053.5

КБК: 82.3(2)

ISBN 978-9943-27-154-8

© Севимли болажоним учун эртақлар: «Ур, тўқмоқ». «Янги аср авлоди», 2015.

БЕШ ҚИЗ

Бир бор экан, бир йўқ экан, оч экан, тўқ экан, қарға қақимчи экан, чумчуқ чақимчи экан. Бурун замонда, Шарқ мамлакатларининг бирида, Калла бозор маҳалласида гўзалликда тенги йўқ, ақди расо Кароматхон исмли бир қиз яшар экан. У бир куни бозорга бориб, рўзғор учун гўшт, ёғ, гуруч, сабзи, пиёз ва шунга ўхшаган майда-чуйда нарсаларни олибди. Олган нарсаларини кўтариб олиб бориш учун бозордан бир ҳаммол ёллаб, уйига қайтибди. Ҳаммол қўлидаги нарсаларни кўтариб қизнинг ҳовлисига келибди. У умрида бундай ҳовлини кўрмаган экан, ҳайрон бўлиб оғзи очилиб қолибди. Ҳовли жуда чиройли экан. Турли мевали дарахтлар, мевалар оғзингга ол-

санг асалдан ҳам ширин. Ҳовлининг ўртасида катта ҳовуз. Ҳовузнинг атрофида бир-биридан чиройли тўртта супа бор экан. Супаларнинг устига анордай қизил гиламлар ёзилиб, атлас, шойи кўрпачалар солинган экан. Супаларнинг атрофларида турли-туман, хуш исли гуллар очилиб турган эмиш. Унинг зинасида икки ит олтин занжирда боғланган ҳолда ётар экан. Ҳаммол бу зийнатланган ҳовлига кириб томоша қилиб турибди. Кароматхон уйга кириб, бир тилла олиб чиқиб ҳаммолга берибди. Ҳаммол қўлига тиллани олиб, бир тиллага, бир Кароматхонга қарабди. Бу аҳволни кўрган Мўътабархон: «Кароматхон, ҳаммолга яна бир тилла олиб чиқиб бер, оз деб билмасин!» – дебди. Кароматхон уйга кириб яна бир тилла олиб чиқиб берибди. Ҳаммол бу тиллани олиб ҳайрон бўлибди. Мўътабархон ҳаммолга:

Нега ҳайрон бўлиб турибсиз, тилла озми? – дебди.

Ҳаммол:

– Мен бу икки тиллани зўрға топар эдим. Сизларнинг озгина нарсангизни кўтариб олиб келганимга икки тилла берганингизга ҳайронман. Менга ҳазиллашиб бердингизми ёки ростданми? – деб сўрабди.

Мўътабархон:

– Сиз билан нега ҳазиллашамиз, албатта, ростдан бердик, – дебди.

Ҳаммол севиниб, хурсанд бўлиб тиллаларни чўнтагига солибди. Шу вақтда кўча дарвозаси тақиллатиб қолибди. Кароматхон югуриб чиқибди. Кўчада учта кўр йигит турган экан.

Улар:

– Биз бир мусофир йигитлармиз. Агар мумкин бўлса бугун сизларнинг ҳовлингизда тунасак, эртага борадиган ерларимизга кетар эдик, – дебдилар.

Кароматхон:

– Мен опамдан сўрай, – деб уйга кириб бу сўзларни Мўътабархонга айтибди.

– Мусофирлар бўлса айт, кирсинлар! – дебди Мўътабархон.

Кароматхон чиқиб кўрларни бошлаб кирибди. Кўрлар кириб Мўътабархонларга салом берибдилар. Мўътабархон уларнинг саломини қабул қилиб, безатилган супаларнинг бирига таклиф қилибди. Кўрлар чиқиб ўтирибдилар. Мўътабархон меҳмонлар олдида дастурхон ёзиб катта патнисга турли мевалар ва ширинликлар қўйибди. Чой дамлаб, пиёлага қуйиб меҳмонларга узатибди.

Мўътабархон Мукаррамхонга:

– Сизлар овқатга ҳаракат қилинг! – дебди.

Мукаррамхон гўшт, сабзи-пиёзни тўғраб, овқатга ҳаракат қилибди. Ош дамлабди. Мусофирлар чойларни ичиб бўлибдилар. Мўътабархон дастурхонларни йиғиштириб олиб:

– Мукаррамхон, уйдан созларни олиб чиқ, келган меҳмонларга бир оз чалиб берайлик! – дебди.

Мукаррамхон уйга кириб, дутор, танбур, гижжак олиб чиқибди. Мўътабархон гижжакни олибди, Мукаррамхон қўлига танбур олибди. Кароматхон дутор чалиб, опа-сингиллар ашула бошлабдилар. Булар ўйин-томо-

ша қилиб турсин. Эндиги сўзни бошқа ёқдан эшитинг.

Шу шаҳарнинг одил подшоси шу куни ўзининг доно вазири билан маслаҳатлашибди.

– Кечалари халқимиз нима ишлар билан машғул бўлар экан, бир синайлик, – дебди.

Вазир бу сўзни маъқул кўрибди. Иккаласи савдогар кийимларини кийиб, иккита отни миниб шаҳарни айланиб юриб, Мўътабархонларнинг маҳалласига келиб қолибди. Мўътабархонларнинг соз чалиб айтган ашулалари подшонинг қулоғига эшитилибди. Подшо бу мунгли овозларни эшитиб ҳаваси келибди. Бир оз эшитиб туриб, вазирага:

– Шу ҳовлига кириб кўрайлик, – дебди.

Вазир: «хўп» дебди. Дарҳол отдан тушиб дарвозани тақиллатибдилар. Кароматхон дуторини қўйиб, югуриб чиқибди. Подшо:

– Биз мусофир савдогармиз, кечаси келиб тунашга жой тополмай, шу жойга келиб қолдик. Сизлар ҳали ётмаган экансизлар сизлардан илтимос қилиб сўраймиз. Шу бугун бир кеча бизга ҳовлингиздан жой берсангиз, ётиб эртага эрталаб кетсак, – дебди.

Кароматхон бу аҳволни Мўътабархонга айтибди.

– Мусофирлар бўлса кирсин! – дебди Мўътабархон.

Кароматхон чиқиб мусофирларни олиб кирибди. Подшо салом бериб ҳаммалари билан кўришибди. Мўътабархон бу меҳмонларга ҳам кўрлар қаторидан жой берибди. Янгитдан дастурхон тортибди. Чойлар ичилиб бўлгандан

кейин, Мўътабархон келган меҳмонларга юзланиб, шундай дебди:

– Бу кеч сизлар бизнинг меҳмонимизсиз. Энди бизлар нима ҳаракат қилсак, ажабланиб савол берманглар. Агар ҳаракатимиз устидан савол берсангиз қаттиқ жазо берамиз, – дебди.

Мусофирлар бунга рози бўлишибди. Мўътабархон ўрнидан туриб бир олтин лаганга палов сузиб подшо билан вазир олдига қўйибди. Иккинчи лагандагисини кўрларнинг олдига қўйибди. Учинчи лагандагини эса ҳаммолга, тўртинчи лагандаги паловни ўзларининг олдиларига қўйишибди. Овқатдан кейин чой ичилибди. Ундан кейин дастурхонлар йиғиштирилиб яна ашула, соз, ўйин бошланибди. Ярим соат ўтгандан кейин, созларни уйга олиб кириб қўйибдилар. Мўътабархон Мукаррамхонга:

– Иккита кучукни келтир! – дебди.

Кароматхон қозондаги ошни иккита олтин товоққа сузиб келтирибди. Мўътабархон қамчи билан кучукни ҳолдан кетгунча сава-лабди. Кучуклар худди одамдек йиғлар эмишлар. Мўътабар ура-ура чарчабди. Қўлидаги қамчини ташлаб, кучукларнинг бошларини силаб, юзларидан ўпиб, олтин товоқдаги ошни берибди. Кучуклар еб тўйгандан кейин уларни яна ўз жойига боғлабди. Бу аҳволни кўрган мусофирлар ҳайрон қолишибди. Айниқса, подшо ажабланиб тоқат қилолмасдан сўрашга мажбур бўлибди:

– Нима учун кучукларни урдингиз ва нима учун бош-кўзларини силаб, ўпиб, олтин товоқда ош бердингиз?! – дебди.

Мўътабархоннинг аччиғи келиб:

– Мен сизларга айтган эдим-ку! Нимага савол бердингиз? Энди мендан хафа бўлманг, ўз гуноҳларингиз ўз бўйингизда, – дебди-да, ўрнидан туриб уй ёнига бориб, бир тугмачани босган экан, шу заҳоти ўн полвон чиқиб:

– Нима хизмат, тақсир! – дебдилар. Мўътабархон:

– Мана бу икки савдогар билан учта кўрнинг оёқ-қўлларини боғланг, – деб буйруқ берибди. Полвонлар шу заҳоти буларнинг оёқ-қўллари-ни боғлабдилар. Мўътабархон полвонларга:

– Энди сизга рухсат, жойларингизга кириңг! – дебди.

Полвонлар тугмача босилган уйга кириб кетибдилар. Мўътабархон мусофирларга:

– Хўш, энди сизлар дунёда қандай ҳузур-ҳаловатлар кўрдингиз ва қандай азоб-уқубатлар чекдингиз, ўшаларни бирма-бир менга айтиб берингиз. Мен шу сизларнинг тортган роҳат ва азобларингизга қараб жазо бераман, – дебди.

Оёқ-қўллари боғланган бечоралар бунга рози бўлибдилар.

Биринчи мусофир ўз ҳикоясини бошлабди:

– Мен Доғистон шаҳар подшосининг ўғли Шоҳанбор шаҳзода бўламан. Ўн тўрт ёшда эдим. Бир куни отам доно вазири билан мени овга олиб чиқди. Мен отам билан ов овлаб, у ёқ-бу ёқни айланиб юрдим. Овни овлаб бўлганимиздан кейин отам билан вазир иккаласи дам олиб ўтирди. Мен ҳам ўтирдим. Бир пайт милтиқни қўлимга олиб қарасам, ўқ турадиган жойи қири-

либ қолибди. Ичида ўқи борлигини билмасдан отиладиган жойини босиб юборибман. Ўқ отилиб вазирнинг кўзига тегди. Унинг бир кўзи кўр бўлиб қолди. Отам мени сўқди. Мен:

– Ота, милтиқ ичида ўқ йўқ деб, босган эдим. Қачон ўқ солганимни ўзим ҳам билмайман, деб, қўрқиб йиғладим. Вазирнинг жуда аччиғи келди. Лекин отамдан қўрққанидан ҳеч нарса қилолмади. Шунинг билан овлаган нарсаларимизни олиб шаҳарга кетдик. Орадан уч-тўрт ой ўтгандан кейин отам менга:

– Ўғлим, энди сен амакингнинг олдига бориб, шу ерда ўқигин. Вазирнинг кўзи кўр бўлганидан бери авзойи бошқача бўлиб қолди. Мен қўрқаман, мен йўқ вақтимда сенга жабр қилиб қўймасин! – деди.

Мен отамнинг гапига қўндим. Отам мени бир қанча аскар билан эртасига Бўстон шаҳрига кузатди. Биз кемага тушиб бир неча кун юриб Бўстон шаҳрига келдик. Амаким Бўстон шаҳрининг подшоси эди. Отам менинг кетганимни амакимга хабар қилган экан. Амаким бир қанча мулозимлар билан келиб мени қарши олди. Уйларига бориб бир-икки ой меҳмон бўлганимдан кейин, амакимнинг ўғли билан қизи ўқийдиган мактабга кириб ўқиб юрдим. Орадан йиллар ўтиб мен амакимдан шаҳримга кетишга ижозат сўрадим. Амаким:

– Кетма, менга ўғил бўл! – деди. Мен:

– Отам ёнига борай, ундан кейин ўйлаб кўраман! – дедим.

Амаким рози бўлиб бир қанча совға-саломлар бериб, бир қанча аскарлар билан жўнатди.

Отамнинг номига, ўғлинг кетди, деб хат бериб юборди. Биз кемага тушиб жўнадик. Бир неча кун йўл юриб, шаҳримизнинг четидаги соҳилга тушдик. Овқат қилиб еб, янги кийимларимни кийиб турсам, бир тўп аскарлар кўринди. Мен:

«Отамнинг аскарлари мени қарши олиш учун келаётибди», деб қараб турсам, аскарлар кела солиб қўл-оёғимни боғладилар. Аскарларимни қириб, мени олиб кетишди. Зиндонга ташладилар. Зиндонда икки кун оч ётдим. Учинчи куни подшо олдига олиб чиқишди. Қарасам, отам ўлиб, отамнинг ўрнига кўр вазир подшо бўлган экан. Мендан ўч олмоқ учун бу ишларни қилган экан. Подшо бўлган вазир газаб билан ёнимга келиб:

– Эсингда борми, менинг кўзимни кўр қилгансан? – деб қўлини кўзимга тиқиб шу замон бир кўзимни кўр қилди. Бу азобни оз кўриб дарҳол жаллод чақирди-да:

– Бу бадбахтни чопинг! – деб буюрди.

Жаллодлар мени чопишга олиб кетдилар. Мен жаллодларга ялиндим, йиғладим, ўзимни уларга танитдим. Бу жаллодлар отамнинг жаллодлари эди. Менга раҳми келиб, бу шаҳардан қочиб, бошқа шаҳарга кет, кетмасанг подшо билиб қолса сени ҳам, бизни ҳам калламизни олади, дейишди. Кетишга қасам ичдим. Жаллодлар мени қўйиб юборишди. Мен уларга минг-минг раҳматлар айтиб қолдим. Жаллодлар кетдилар. Мен ўн кун йўл юриб, қанча азоблар чекиб шаҳрингизга келдим. Чойхонага кириб чой ичиб ўтирган эдим, бу икки ўртоқ, шу ерга кирдилар. Улар билан тани-

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/uz/asar/2408> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/2408> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/2408>